

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 159.942

DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.1.8>**Тупікова Д. С.***студентка II курсу спеціальності С4 «Психологія»
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID: 0009-0005-8673-7111***Мілютіна К. Л.***доктор психологічних наук,
професор кафедри психології
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID: 0000-0003-0013-2989***Абдяхімов Р. А.***доктор медичних наук,
доцент кафедри психології
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID: 0000-0002-5504-3468***Білоус В. С.***кандидат медичних наук,
доцент кафедри психології
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID: 0000-0003-2909-0196***ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЕМОЦІЙНОЇ СПІВЗАЛЕЖНОСТІ
У ЖІНОК В УКРАЇНІ****THE PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES OF EMOTIONAL CODEPENDENCY
IN WOMEN IN UKRAINE**

Метою роботи було виявити, описати та проаналізувати психологічні наслідки емоційної співзалежності у жінок, а також дослідити специфіку її проявів у сучасних соціально-культурних умовах України. Особливу увагу приділено тому, як емоційна співзалежність впливає на емоційний стан, рівень суб'єктивного благополуччя, життєву енергію та здатність до побудови гармонійних міжособистісних стосунків. У дослідженні взяли участь 90 жінок віком від 18 до 67 років, що дало змогу охопити різні вікові категорії та простежити, як співзалежні патерни поведінки можуть проявлятися на різних етапах життєвого циклу. Учасницям було запропоновано комплекс психодіагностичних методик для оцінки рівня емоційної співзалежності, тривожності, депресивних тенденцій, психологічного благополуччя та суб'єктивного відчуття втоми.

Результати дослідження засвідчили, що в більшості жінок рівень співзалежності є помірним, однак значна частина респонденток демонструє виражену залежність від емоційного стану інших людей. Такі риси супроводжуються більш високими показниками тривожності та частішими скаргами на емоційне виснаження. Водночас депресивні симптоми серед учасниць виявлялися менш системно, що може свідчити про компенсаторні механізми, завдяки яким жінки намагаються підтримувати видимість психологічної стабільності.

Подальший аналіз показав, що зі зростанням рівня емоційної співзалежності знижується суб'єктивне відчуття благополуччя, задоволеності життям та емоційного комфорту, а також зростає ймовірність хронічної втоми. Кореляційний аналіз підтвердив наявність статистично значущих зв'язків між рівнем співзалежності та емоційними показниками, що підтверджує висунуту гіпотезу про негативний психологічний ефект співзалежності. Отримані результати мають практичне значення для психологічного консультування, психотерапії та профілактики емоційного виснаження у жінок, які перебувають у залежних міжособистісних стосунках.

Ключові слова: співзалежність, самотність, втома, емоційні розлади, задоволеність життям.

The aim of this study was to identify, describe, and analyze the psychological consequences of emotional codependency in women, as well as to explore the specific features of its manifestations in the contemporary socio-cultural context of Ukraine. Special attention was paid to how emotional codependency affects the emotional state, level of subjective well-being, vitality, and the ability to build harmonious interpersonal relationships. The study involved 90 women aged 18 to 67 years, which made it possible to cover different age groups and trace how codependent behavioral patterns may manifest at various stages of the life cycle. The participants completed a set of psychodiagnostic instruments designed to assess the level of emotional codependency, anxiety, depressive tendencies, psychological well-being, and subjective feelings of fatigue.

The results showed that most women demonstrated a moderate level of codependency, yet a considerable proportion of respondents exhibited pronounced dependence on the emotional states of others. These features were accompanied by higher levels of anxiety and more frequent complaints of emotional exhaustion, whereas depressive symptoms appeared less consistently, which may indicate the presence of compensatory mechanisms aimed at preserving a sense of psychological stability. Further analysis revealed that higher levels of emotional codependency were associated with decreased subjective well-being, reduced life satisfaction and emotional comfort, as well as an increased likelihood of chronic fatigue. Correlational analysis confirmed statistically significant relationships between the level of codependency and emotional indicators, thus supporting the hypothesis regarding the negative psychological impact of codependent patterns in women. The findings have practical implications for psychological counseling, psychotherapy, and prevention of emotional burnout among women in codependent relationships.

Key words: codependency, loneliness, fatigue, emotional disorders, life satisfaction.

Постановка проблеми. Співзалежність є проблемою, бо стикаються з нею велика кількість людей, ця проблема заважає відчувати життя повноцінно якісним. Важливо розуміти, що поняття співзалежності торкається не тільки окремої особистості, а й суспільства в цілому, яке створює умови народження такої поведінки та підтримує її передачу із покоління в покоління. Так як поняття співзалежності має широке значення, для орієнтування на початку ми маємо на увазі і далі будемо говорити про співзалежних людей, як людей які мають і відчувають постійну або дуже часту потребу в схваленні оточуючими, які підтримують стосунки з іншими, де не мають до себе поваги та знаходяться під принизливим тиском, який не в змозі зупинити по відношенню до себе, відчувають не в змозі змінити таку ситуацію, не мають усвідомлення своїх потреб та бажань, що веде до неможливості відчувати любов та безпечну близькість.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати наслідки емоційної співзалежності у жінок, а також визначити прояви та особливості цього феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін співзалежності спочатку застосовувався для характеристики людини чи групи людей, чиє життя зазнало негативних змін унаслідок взаємодії з особою, яка має хімічну залежність. Чоловік, дитина, партнер або інші близькі люди залежного розглядалися як ті, у кого формується дезадаптивна модель поведінки у відповідь на зловживання алкоголем чи наркотичними речовинами іншою особою [9]. Головною ідеєю тодішнього підходу, коли з'явився термін «співзалежність», було переконання, що співзалежні (співалкоголіки або параалкоголіки) – це люди, чиє життя втратило стабільність через тривале перебування у близьких стосунках з особою, яка має алкогольну залежність.

Wegschneider-Cruse Sh. (1989) розширила попередні уявлення про феномен, зазначивши, що співзалежність являє собою особливий психоемоційний стан, для якого характерні надмірна занепокоєність та виражена емоційна, соціальна, а в окремих випадках і фізична залежність від іншої людини та її поведінки [11]. Зрештою така форма залежності перетворюється на патологічний процес, що впливає на всі сфери взаємин співзалежної особистості.

На думку дослідниці М. Бітті (2024), співзалежною є людина, яка дозволяє поведінці іншого суттєво впливати на себе та надмірно зосереджується на контролі дій значущих близьких.

Вона розглядала співзалежність як своєрідне захворювання з кількох причин: по-перше, співзалежні реагують на патологічні стани, зокрема алкоголізм; по-друге, співзалежність має тенденцію до прогресування; по-третє, характерні для неї деструктивні форми поведінки поступово стають усталеними. Дослідниця також підкреслювала, що співзалежні часто почуваються відповідальними за всіх навколо, уникаючи при цьому відповідальності за власне життя [5].

Деякі фахівці з психічного здоров'я вважають співзалежність хворобою, але частіше її описують як певний психологічний стан, без чіткого визначення, який саме це стан. За своїми проявами співзалежність нагадує нездоровий розвиток особистості: вона впливає на всі сфери життя, проявляється у різних формах, але може частково зменшуватися або компенсуватися за певних умов.

За Weinhold, B., & Weinhold, J. (2010), співзалежність – це форма проблемної поведінки, яка формується тоді, коли в ранньому дитинстві людина не змогла пройти певні важливі етапи розвитку. На думку Дж. Уайнхолд, співзалежні риси має велика частина дорослих людей. Співзалежність проявляється не лише у діях, а й у особистісних рисах і впливає на всі сфери життя людини. Таке розширення розуміння співзалежності вивело цей феномен з клінічної сфери аналізу у соціально-психологічну [12].

Більшість дослідників вважає, що основа співзалежної поведінки формується ще в дитинстві, адже сім'ї, де виростають такі люди, зазвичай є дисфункціональними. Зростання у неблагополучному сімейному середовищі сприяє появі психологічних особливостей, які згодом стають підґрунтям співзалежності. Бондаренко Т.А. (2020) Серед них – занижена самооцінка, невпевненість у собі, схильність до самопожертви, надмірного контролю й опіки, а також тенденція вступати в тривалі стосунки з партнерами, які мають залежності [1].

У цій роботі співзалежність розглядається передусім як емоційна залежність однієї людини від іншої, яка є для неї значущою. Такий підхід дозволяє зосередитися на внутрішніх переживаннях, потребах та реакціях людини, що формують її непродуктивні моделі поведінки у стосунках.

У здорових, позбавлених співзалежності стосунках партнери зберігають достатньо простору для власного розвитку, задоволення індивідуальних потреб та досягнення особистих цілей. Такі

взаємини зазвичай характеризуються більшою самодостатністю.

Водночас для співзалежних є типовим прагнення брати на себе надмірну відповідальність за емоційний стан інших і контролювати їхню поведінку. Це створює внутрішнє відчуття стабільності та ілюзію впливу на події, що відбуваються з близькими. Подібні патерни формуються у взаємодії з батьками в дитинстві, коли потреба бути потрібним і корисним стає способом отримувати любов та визнання.

У ситуаціях, коли можливість реалізувати співзалежні моделі поведінки зникає (наприклад, під час розриву стосунків, розлучення чи сепарації дітей), людина може переживати сильну внутрішню порожнечу та втрату сенсу життя. Це часто спонукає її швидко вступати в нові взаємини, де можна знову зайняти звичну роль і підтримувати знайому систему психологічних зв'язків.

Підсумовуючи розгляд основних наукових підходів до розуміння природи співзалежної поведінки, можна стверджувати, що емоційна залежність від значимих інших переважно формується в умовах раннього дитинства, де присутні непослідовність виховання, маніпулятивні взаємодії, ігнорування почуттів дитини та брак емоційної підтримки. Незважаючи на значний внесок попередніх досліджень, питання витоків і механізмів формування співзалежності все ще потребують подальшого вивчення. Розглянуті теоретичні підходи окреслюють загальні тенденції, але не вичерпують усієї складності цього феномену.

Методи та побудова дослідження. У межах емпіричної частини дослідження було сформовано вибірку, що включала 90 жінок, які проживають на території України та добровільно погодилися взяти участь у дослідженні. Віковий діапазон респонденток становив від 18 до 67 років, що дозволило охопити різні етапи дорослого життя та забезпечити репрезентативність психологічних характеристик, пов'язаних із емоційною співзалежністю.

Участь у дослідженні була повністю анонімною. Респондентки заповнювали онлайн-анкету, поширену у відкритому доступі – зокрема через соціальні мережі та жіночі групи підтримки. Такий формат збору даних дав змогу залучити жінок із різних соціально-демографічних груп і забезпечити достатню різноманітність отриманих відповідей.

Отримана вибірка складається з жінок, які відрізнялися сімейним станом (незаміжні, одружені, наявність або відсутність дітей), рівнем освіти та сферами професійної діяльності. Така різноманітність дала змогу ширше й глибше розглянути, як різні психологічні чинники можуть впливати на розвиток емоційної співзалежності. Розмаїття соціальних характеристик учасниць створило підґрунтя для якіснішого статистичного аналізу та визначення можливих взаємозв'язків між досліджуваними змінними.

Для здійснення емпіричного дослідження було підібрано сукупність психодіагностичних методик, що дають змогу комплексно вивчити явище емоційної співзалежності та пов'язані з ним психоло-

гічні показники. Обрані інструменти узгоджуються з метою дослідження й створюють підґрунтя для статистичної перевірки гіпотез щодо зв'язку співзалежності з рівнем тривожності, суб'єктивного благополуччя та втоми:

1. «Шкала вимірювання рівня співзалежності» Л. Спанна та Д. Фішера [10].
2. Госпітальна шкала тривоги і депресії (О.О. Чабан, 2019) [8].
3. Методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя бібісі» (адаптація Л.М. Карамушки, К.В. Терещенко, О.В. Креденцер (2023) [6].
4. Шкала оцінки тяжкості втоми (FSS)

Результати. Вибірка мала наступні характеристики. За рівнем освіти переважну більшість респонденток становлять жінки з вищою освітою – 83,3%. Професійно-технічну освіту мають 11,1% учасниць, тоді як середню освіту – 5,6% опитаних. Такий розподіл свідчить про високий освітній рівень вибірки.

Аналіз сфери професійної діяльності показав, що найбільша частка жінок працює у творчій сфері (24,4%) та управлінській сфері (21,1%). У освітній сфері зайняті 18,9% респонденток, у фінансовій – 13,3%, тоді як 11,1% працюють у ІТ-сфері та ще 11,1% – у медичній галузі. Це вказує на представленість як гуманітарних, так і технічних напрямів професійної діяльності.

Щодо сімейного статусу, більшість учасниць перебувають у шлюбі або стабільних стосунках – 65,6%, тоді як 34,4% жінок є незаміжніми або не перебувають у партнерських стосунках. Такий розподіл дозволяє розглядати вплив сімейних взаємин на прояви емоційної співзалежності.

Аналіз наявності дітей показав, що 43,3% респонденток не мають дітей, 33,3% виховують одну дитину, а 23,3% мають двох або більше дітей. Це дає можливість враховувати вплив батьківської ролі та додаткових відповідальностей на психологічний стан і рівень емоційної співзалежності жінок.

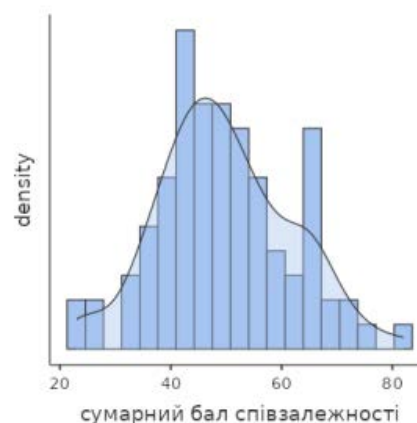

Рис. 1. Розподіл за рівнем співзалежності

Відповідно до інтерпретаційних критеріїв шкали HADS, нормальний рівень тривоги зафіксовано у 52,2% респонденток. Водночас у 30,0% жінок виявлено субклінічно виражену тривогу, а у 17,8% –

клінічно виражений рівень тривоги, що свідчить про наявність стійкого тривожного фону. Щодо депресивних проявів, більшість учасниць – 71,1% – мають показники в межах норми. Разом із тим у 21,1% респонденток спостерігається субклінічний рівень депресії, а у 7,8% – клінічно виражені депресивні симптоми. Отримані дані вказують на те, що депресивні прояви загалом менш поширені, ніж тривожні. Аналіз результатів за Шкалою оцінки тяжкості втоми (FSS) показав, що загальний рівень втоми у вибірці має помірно виражений характер. Середнє значення показника втоми становить 4,2 бала (SD =1,34) що свідчить про наявність відчутної фізичної та психоемоційної втоми у значній частини жінок.

Медіанне значення (4 бала) близьке до середнього, що вказує на відносно рівномірний розподіл показників у вибірці. Мінімальне значення – 1 бал, тоді як максимальне – 7 балів, що свідчить про значну варіативність рівня втоми – від мінімальних проявів до вираженого виснаження.

Кореляційний аналіз показав наявність статистично значущого оберненого зв'язку між рівнем емоційної співзалежності та суб'єктивним благополуччям жінок ($r = -0,546$; $p < 0,001$). Отримане значення коефіцієнта кореляції свідчить про помірну силу зв'язку, що означає: зі зростанням рівня емоційної співзалежності рівень суб'єктивного благополуччя знижується. Для перевірки впливу віку на рівень емоційної співзалежності було проведено кореляційний аналіз між віком жінок та сумарним показником співзалежності. Отримані результати показали відсутність статистично значущого зв'язку між цими показниками ($r = 0,020$; $p = 0,853$). Це означає, що рівень емоційної співзалежності у досліджуваних жінок не пов'язаний з віком і може проявлятися на різних етапах дорослого життя.

Отримані результати дозволяють зробити висновки, що емоційна співзалежність не пов'язана з віковими особливостями, а має переважно особистісний характер. Її формування зумовлюється досвідом близьких стосунків, сімейними сценаріями та стійкими емоційними патернами, а не хронологічним віком.

Окрім кореляційного аналізу, доцільним є порівняння рівня емоційної співзалежності у жінок з різним сімейним досвідом, зокрема залежно від наявності дітей. Для перевірки відмінностей у рівні емоційної співзалежності між жінками з дітьми та без дітей було проведено t-тест для незалежних вибірок. Аналіз показав, що статистично значущих відмінностей між цими групами не виявлено ($t = 0,096$; $p = 0,924$). Отриманий результат свідчить про те, що наявність дітей не впливає на рівень емоційної співзалежності, а відмінності між групами є практично відсутніми. Результати порівняльного аналізу показали, що наявність або відсутність дітей не зумовлює статистично значущих відмінностей у рівні емоційної співзалежності жінок. Це свідчить про те, що співзалежні патерни формуються незалежно від батьківського статусу та пов'язані з іншими психологічними й міжособистісними чинниками.

Кореляційний аналіз виявив статистично значущий позитивний зв'язок між рівнем емоційної співзалежності та вираженістю втоми у жінок ($r = 0,427$; $p < 0,001$). Отримане значення коефіцієнта кореляції свідчить про помірну силу зв'язку, що означає – зі зростанням інтенсивності співзалежних проявів підвищується рівень фізичного та психоемоційного виснаження.

Діаграма розсіювання, яка відображає зв'язок між рівнем емоційної співзалежності та середнім рівнем втоми. Зростаючий напрям лінії свідчить про те, що зі збільшенням проявів співзалежності підвищується й відчуття втоми, що підтверджується результатами кореляційного аналізу.

Таким чином, отримані результати підтверджують другу гіпотезу дослідження про те, що вища інтенсивність проявів емоційної співзалежності пов'язана з більш вираженим відчуттям втоми.

Обговорення. Результати описового аналізу показали, що серед жінок вибірки найчастіше спостерігається помірний рівень емоційної співзалежності. Водночас показники суттєво різняться – від низьких до високих значень. Це свідчить про те, що вибірка є неоднорідною, а рівень проявів співзалежності у жінок може бути різним.

Для частини жінок характерний підвищений рівень тривожності, тоді як депресивні прояви загалом виражені слабше. Це свідчить про те, що емоційна співзалежність у досліджуваній вибірці частіше супроводжується відчуттям внутрішнього напруження та тривоги, ніж депресивними станами. Аналогічні результати були і в дослідженнях інших авторів. Для стану співзалежності є типовою втрата відчуття власної автономії, коли жінка надмірно занурюється у життя партнера, його потреби, емоції та проблеми, часто повністю підпорядковуючи їм свої рішення та почуття. (Лебедева А.В.2021) Залежність від зовнішнього схвалення, страх відкидання, прагнення підтримувати стосунки будь-якою ціною створюють хронічну емоційну напругу та внутрішню нестабільність. [3] Аналіз суб'єктивного благополуччя показав, що більшість жінок мають середній рівень психологічного комфорту, однак у значній частини респонденток спостерігається його зниження, що може проявлятися у меншій задоволеності життям та відчутті внутрішньої рівноваги. Це породжує страх самотності, глибокий сором за власні потреби, почуття провини за будь-які прояви «егоїзму», а також хронічну втому, пов'язану з постійною необхідністю бути емоційно доступною та контролюваною. [4] Водночас низька самооцінність посилює ці переживання: жінка перестає відчувати внутрішню опору та шукає підтвердження своєї значущості у зовнішньому схваленні. Догодження іншим, підлаштування під їхні потреби та емоційна самопожертва стають способом утримати стосунки та зменшити тривогу, що, однак, лише поглиблює залежність та віддаляє її від власних справжніх бажань і почуттів [7]. Окрему увагу привертають результати вимірювання втоми, у вибірці зафіксовано як легкі, так і виражені прояви психое-

моційного виснаження, у частини жінок рівень втоми є досить високим. Це породжує страх самотності, глибокий сором за власні потреби, почуття провини за будь-які прояви «егоїзму», а також хронічну втому, пов'язану з постійною необхідністю бути емоційно доступною та контрольованою. [4] Водночас низька самоцінність посилює ці переживання: жінка перестає відчувати внутрішню опору та шукає підтвердження своєї значущості у зовнішньому схваленні. Догодження іншим, підлаштовування під їхні потреби та емоційна самопожертва стають способом утримати стосунки та зменшити тривогу, що, однак, лише поглиблює залежність та віддаляє її від власних справжніх бажань і почуттів [7]. Це дозволяє розглядати втому як один із важливих психологічних наслідків співзалежної поведінки, пов'язаної з постійним емоційним напруженням і нехтуванням власними потребами.

Значний вплив на формування та підтримання співзалежних моделей поведінки мають соціокультурні чинники. Зокрема, традиційні уявлення про жіночі ролі в українському суспільстві часто акцентують увагу на самопожертві, терпінні та збереженні стосунків за будь-яку ціну. Така орієнтація нерідко супроводжується знеціненням власних потреб і почуттів, що може сприяти закріпленню

емоційної співзалежності. У подібних умовах формування особистісної автономності, усвідомлення власних меж та побудова рівноправних, взаємоповажних стосунків стають більш складними, що підсилює ризик тривалого відтворення співзалежних патернів у міжособистісній взаємодії.

Висновки. Кореляційний аналіз показав, що між рівнем емоційної співзалежності та досліджуваними психологічними показниками існують значущі взаємозв'язки. Зі зростанням співзалежності у жінок частіше підвищуються рівень тривожності та відчуття втоми, водночас знижується суб'єктивне відчуття благополуччя. Таким чином, отримані результати загалом підтверджують висунуті гіпотези дослідження.

Отримані результати дають підстави вважати, що емоційна співзалежність може впливати на психологічний стан жінок, сприяючи підвищеному емоційному напруженню, відчуттю втоми та зниженню якості життя. Разом із тим результати дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані у психоосвітній та психотерапевтичній роботі з жінками, зокрема для розвитку особистісної автономії, кращого усвідомлення власних потреб, формування здорових особистих меж і підвищення суб'єктивного благополуччя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Т. А. Самостійність та залежність у стосунках молоді. У: Дудник Н. О. (ред.). Молодіжна політика в Україні: проблеми та перспективи. Київ : Либідь, 2020. С. 38–45.
2. Лебедева А. В. Соціально-психологічні аспекти співзалежності. *Вісник психології*. 2021. № 3. С. 22–30.
3. Лиманкіна А. І. Сучасні підходи до розуміння дефініції феномена «співзалежність». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія. Ужгород : УжНУ, 2022. № 3. С. 62–65. DOI <https://doi.org/10.32782/psyvisnyk/2022.3.12>
4. Лонгінова О. В., Корчакова Н. В. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках. *Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти*. Рівне : РДГУ, 2021. Вип. 4. С. 141–143.
5. Мелоді Бітті. Долаємо співзалежність. Як припинити контролювати інших і почати дбати про себе. Харків : Віват, 2023. 304 с.
6. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
7. Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навч. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 236 с.
8. Практична психосоматика: діагностичні шкали : навчальний посібник. 2-ге вид., виправл. і доповн. / за заг. ред. О. О. Чабана, О. О. Хаустової. Київ : Медкнига, 2019. 112 с.
9. Сушко Д. Співзалежна поведінка особистості у контексті наукових досліджень. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12: Психологічні науки. 2019. Т. 12, № 8(52). С. 107–112. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/28064>
10. Ткачук А. Особливості концепції «Я» у співзалежних осіб : кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр». Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, 2022.
11. Wegscheider-Cruse S. *Choicemaking: For Co-dependents, Adult Children, and Spirituality Seekers*. Deerfield Beach, FL : Health Communications, 1989. 160 p.
12. Weinhold B., Weinhold J. *Breaking Free of the Co-Dependency Trap*. Deerfield Beach, FL : Health Communications, 2010. 176 p.

Дата першого надходження статті до видання: 13.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.04.2026